

רגע של עברית

לְחִלּוּפִין וּלֹא לְחִילּוּפִין

"ביום האחרון של הטיול תוכלו לסייר בעיר או לחלופין לנסוע לחוף הים".
לְחִלּוּפִין וּלֹא לְחִילּוּפִין.

חִלּוּפָה היא מילה עברית חדשה תמורת אלטרנטיבה. שם התואר הוא חִלּוּפִי, ותואר הפועל הוא לְחִלּוּפִין – במשקל לְחִלּוּטִין.

ייתכן כי השימוש השגוי בצורה 'לחילופין' נובע מן המילה 'חילוף', ואולם הצורה הנכונה היא לְחִלּוּפִין, והיא נגזרת מן המילה חִלּוּפָה.

לקחת חלק? ליטול חלק? להשתתף!

אנו שומעים רבות ניסוחים כאלה:

בתחרות לקחו חלק רצים מכל העולם.

יושב ראש הכנסת לא ייטול חלק בפעילות מפלגתית פתוחה לציבור.

מי שמצטרף לתחרות או לדיון איננו "לוקח חלק" ואיננו "נוטל חלק", אלא משתתף: במרוץ השתתפו רצים מכל העולם.

הצירופים "לקחת חלק" ו"ליטול חלק" במשמעות 'להשתתף' הם תרגום מילולי מלשונות אירופה, כגון באנגלית to take part.

החגיגה נמשכת ולא ממשיכה

שלט שנתלה בכניסה לקניון הכריז: "חגיגת המחירים ממשיכה". שומעים גם "העיצומים ממשיכים", "הדיון ממשיך" וכדומה, ואולם בהקשרים האלה הפועל הנדרש איננו 'ממשיך' אלא 'נמשך'.

הפועל מְמַשֵּׁךְ (בבניין הפעיל) הוא פועל יוצא, כלומר יש אחריו מושא: ממשיכים בְּדִבָּר, ממשיכים את הדבר, אך הדבר עצמו – נמשך (בבניין נפעל).

מה מקור הטעות? ייתכן שהשימוש בבניין הפעיל במקום נפעל – המשיך במקום נמשך – נוצר בהשפעת בן זוגו של הַמְשִׁיךְ: הַתְחִיל. אפשר לומר גם 'העובדים התחילו לשבות ביום ראשון' (פועל יוצא שיש אחריו מושא), וגם 'השביתה התחילה ביום ראשון' (פועל עומד שאין אחריו מושא) – בשני המשפטים הפועל הוא 'התחיל'. לעומת זאת 'העובדים המשיכו בשביתה' (בבניין הפעיל) אבל 'השביתה נמשכה' (בבניין נפעל).